

ци показателя. Установлено влияние разных факторов на проявление признака. Представлены основные показатели адаптивности сортов по количеству клубней в гнезде.

Ключевые слова: картофель, сорта, количество клубней в гнезде, показатели адаптивности, влияние факторов на проявление признака.

INFLUENCE OF EXTERNAL FACTORS ON THE NUMBER OF TUBERS IN THE NEST POTATO VARIETIES OF BELARUSIAN SELECTION

A. A. Podhaietskiy, V. N. Kovalenko, Z. B. Kyenko

The results of the analysis of the adaptive capacity of the Belarusian breeding varieties by the number of tubers in the nest are shown. It was determined the least significant difference of display signs for years and trials and coefficient of variation. Influence of different factors on the expression of the trait was set. The basic parameters of adaptability sorts by the number of tubers in the nest are shown.

Keywords: potato varieties, the number of tubers in the nest, adaptability indicators, the share of influence factors.

Надійшла до редакції: 06.04.2015 р.

Рецензент: Власенко В.А.

УДК 631.52:633.12

ШЛЯХ СТАНОВЛЕННЯ СЕЛЕКЦІЇ ГРЕЧКИ В ІНСТИТУТІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ПІВНІЧНОГО СХОДУ

В. М. Кабанець, к.с.-г.н., доцент

І. М. Страхоліс, к.с.-г.н., ст.наук. співр.

Інститут сільського господарства Північного Сходу НААН

Схема селекції детермінантних сортів гречки, побудована з врахуванням моногенного успадкування детермінантності і закономірностей спадковості інших морфологічних і господарських ознак, була успішно реалізована в умовах Інституту сільського господарства Північного Сходу при створенні детермінантних сортів гречки Сумчанка, Крупинка, Іванна, Ювілейна-100, Ярославна, Селяночка і індетермінантного (звичайного) сорту Слобожанка. Ці сорти мають цінні господарські ознаки (скороспілість, дружність дозрівання, вузьке співвідношення зерна до соломи, стійкість до вилягання і осипання, високі технологічні якості зерна, високий потенціал урожайності і її стабільності в конкретних природно-кліматичних умовах). Створення детермінантних сортів гречки є новим і перспективним напрямом у селекції даної культури.

Ключові слова: гречка, селекція, сорт, детермінантність, індетермінантність.

Постановка і стан вивчення проблеми.

Гречка – надзвичайно цінна круп'яна культура, що традиційно поширена в сільськогосподарському виробництві України. Її посіви, в основному, зосереджені в Лісостеповій зоні – (60% від загальної площі), а решта – в зоні Степу (30%) та в Поліссі (10%). Загальна площа посіву по роках становить 200-230 тис. га. За урожайністю вона значно поступається яровим культурам. Ця обставина в свій час ініціювала полеміку в питанні доцільності вирощування цієї надзвичайно цінної культури.

Перед селекцією, у зв'язку з цим, поставлене дуже складне завдання – в короткі строки суттєво підвищити генетичний потенціал продуктивності культури, наблизити її за урожайністю до рівня ярих культур.

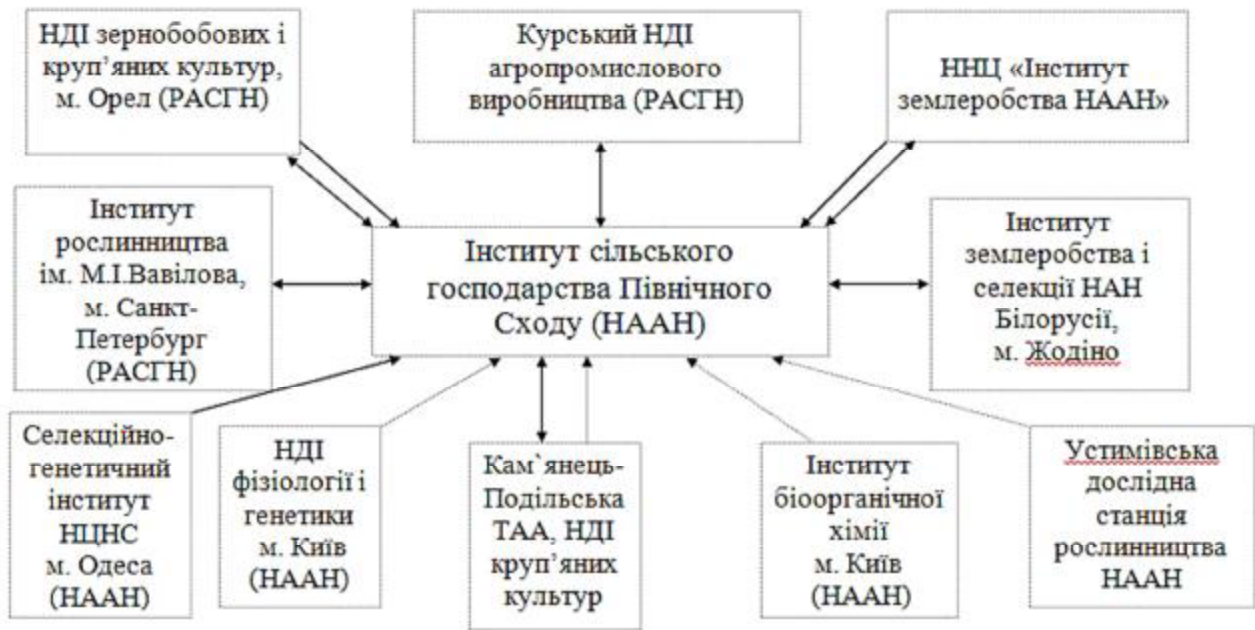
На Сумській с.-г. дослідній станції дослідження велись з середини 70-х років по агротехніці гречки, це дало змогу деякому росту урожайності гречки (важливе місце в дослідженнях належить науковцям Єфіменку Д.Я., Показій Л.І.). Питання обмежувалося наявністю сортів, які б

характеризувалися стабільною врожайністю за роками.

Директор дослідної станції Ворошин Л.Є. і заступник директора з наукової роботи Єфіменко Д.Я. поставили питання перед Головним управлінням сільського господарства Міністерства УРСР про відкриття науково-дослідної селекційної роботи в умовах нашої установи. На позитивне рішення цього питання вплинули: наявність матеріально-технічної бази, висококваліфікованих наукових співробітників, технічного персоналу, а також та обставина, що на Носівській с.-г. дослідній станції в 1975 році була призупинена селекційна робота по гречці.

З 1976 року офіційно створена лабораторія селекції, яка складалася з двох груп: група селекції гречки і група селекції костриці лучної.

З метою залучення та створення вихідного селекційного матеріалу різного морфотипу і рівня плідності для створення крупнозерних сортів гречки були встановлені контакти з рядом установ (рис. 1).

Умовні позначення:
 → Координація НДР
 ⇄ Обмін селекційним матеріалом

Рис. 1. Координація науково-дослідної роботи з селекції гречки та зв'язки Інституту сільського господарства Північного Сходу з іншими установами України та країн СНД

Основні напрями роботи даної лабораторії: створення нових високоврожайних з високими технологічними якість сортів гречки для вирощування в усіх зонах України з потенційною врожайністю 25-30 ц/га.

Вихідний матеріал крупнозернистих сортів гречки Майська, Краснострілецька належить кандидату с.-г. наук Петеленій Н.М., яка приїхала працювати до нашої установи з Татарського НДІ сільського господарства, м. Казань. Велику допомогу в методичному і практичному плані зі створення першого детермінантного сорту гречки Сумчанка надали вчені-селекціонери Росії з НДІ зернобобових і круп'яних культур (м. Орел) доктор сільськогосподарських наук, професор Фесенко М.В., кандидат сільськогосподарських наук Мартиненко Г.А. Значний внесок у створення сортів гречки внесли вчені-селекціонери дослідної станції кандидати сільськогосподарських наук Кацов І.І., Ключ В.М., Страхоліс І.М.

Науково-дослідну роботу координували: 1976-1990 рр. – Науково-дослідний інститут зернобобових і круп'яних культур (Росія); 1991-1996 рр. – Інститут землеробства УААН; з 1997 р. і по цей час – Селекційно-генетичний інститут НААН.

Мета та методика досліджень. Як вихідний матеріал для селекції використовувались зразки гречки різного еколого-географічного походження, місцевий матеріал, районовані сорти, форми, одержані завдяки популяційному поліморфізму та експериментальному мутагенезу, а також зразки колекції ВІРа ім. М.І.Вавилова.

Основним методом селекції гречки, що використовувався на станції, був метод вільного переzapилення з послідовними цілеспрямованими відборами. Більшість із них базується на комплексному принципі – відбирали біотиipi з високою продуктивністю рослин, великою кількістю насіння, високою масою, низькою плівчастістю. При цьому також враховується величина асиміляційного апарату, стійкість до несприятливих умов зовнішнього середовища та враження хворобами. В селекційній роботі використовувались, крім методів гібридизації, експериментальний мутагенез (радіаційний та хімічний), а також комплексна дія гама-опромінення та екстрактів із проростаючого насіння різних культур.

Використовувались методи добору: індивідуальний, сімейний, сімейно-груповий, масовий. Весь селекційний процес проводився з використанням схем, методів і селекційних розробок вітчизняних вчених. Основу для розробки прийомів підвищення генетичного потенціалу продуктивності гречки становили багаторічні дослідження ряду авторів [1–5].

Оскільки в гречки добре виражена акомодация росту, як основна захисно-адаптивна якість, то це призвело до створення сортів високорослих з сильним гілкуванням і високою кількістю суцвіть. За порівняно високої продуктивності такі сорти характеризувалися значною потребою у волозі, виляганням і реакцією на добрива. Виходячи з цього, перед селекціонерами постало завдання створити сорти з новим габітусом росли-

ни, в якому б об'єднувалися висока продуктивність і низький морфологічний потенціал.

Селекцію гречки на високу врожайність проводили шляхом добору високопродуктивних рослин з добре розвинутим головним пагоном. Найбільш практичною моделлю для такого відбору може бути детермінантна форма, в якій за розвитку головного пагону і гілок сильніше виражені негативні кореляції.

Результати досліджень. Пріоритет у реалізації питань селекції на детермінантність належить двом установам: Сумській сільськогосподарській дослідній станції (Україна) та науководослідному інституту зернобобових і круп'яних культур (Росія), які вперше у світовій практиці районували в 1985 році і успішно впровадили у виробництво детермінантний сорт гречки Сумчанка. Пізніше детермінантні сорти були створені у Росії, Білорусі, в колишній Югославії. За їх створення в тій чи іншій мірі використовувалась схема як рецесивно-моногогенного характеру спадковості детермінантності, так і закономірності успадкування ряду інших морфологічних і господарських ознак.

Суттєвими етапами схеми є наступні: гібридизація, пересів гібридів F_1 в ізоляції, негативний добір у ряді поколінь за ознаками морфологічної моделі та масовий добір з продуктивності та якості зерна в фазу господарської стиглості.

Після переведу гібридної популяції на детермінантну основу і досягнення необхідного рівня екологічної адаптації, врожайності, проводять добір на високу ступінь атракцій плодів, широкий екологічний оптимум їх органогенезу. Добір будується на трансгресивних формах, що ухиляються за полігон адаптивних можливостей виду. Першоджерелом таких форм може бути як поліморфізм виду, так і результат дії експериментального мутагенезу. Основним методом селекції, є метод вільного перезапилення з наступними цілеспрямованими відборами.

За період з 1976 по 2014 рр. в селекційній проробці знаходилися зразки гречки, значною частиною яких є форми, а також сорти селекційного походження, зібрані впродовж досліджень. Сучасні селекційні сорти гречки все більше відповідають за врожайність та якість продукції вимогам виробників. Але стабільність цих показників бажає бути кращою. Тому більш гостро постає питання не лише росту врожайності, а що більш важливо – збільшення адаптивності нового селекційного матеріалу.

Основним завданням в роботі з колекцією зразків гречки є доскональне вивчення наявного матеріалу з широким поліморфізмом, порівняння його із сучасними селекційними сортами різноманітного походження. Це дає можливість визначити вузькі місця селекційного процесу, виявити серед матеріалу форми з високим потенціалом стабільності і використати їх в селекційному про-

цесі.

Сорти гречки селекції нашої установи Сумчанка, Крупинка, Іванна, Ювілейна 100, Ярославна, Селяночка, Слобожанка відзначаються високим потенціалом урожайності, дружністю дозрівання, стійкістю до вилягання і осипання, високими технологічними якостями. Особливо значним досягненням селекції є швидке впровадження у виробництво сортів гречки детермінантного морфотипу. Такі сорти займають біля 70% посівних площ цієї культури в області і більше 40% в Україні, а також мають широке розповсюдження в країнах СНД, сорти гречки Сумчанка і Крупинка (Росія, Казахстан).

До системи державного сортопробування на сортодільниці України передано новий сорт гречки Сімка. Сорт гречки Селяночка з 2014 року внесений до Державного реєстру сортів рослин України.

Потенціал врожайності 68,8 ц/га був забезпечений сортом Сумчанка на Вознесенській комплексній держсортодільниці Миколаївської області, змінив уяву про можливості цієї культури. Реалізація генетичного потенціалу врожайності гречки сорту Сумчанка стала можливою на фоні високого рівня агротехники у взаємодії з оптимальними кліматичними факторами та сортовими особливостями. Якщо співставити високі врожаї гречки, досягнуті в умовах держсортодільниць України із середнім врожаєм цієї культури в країні (за останні 15 років – в середньому 10,0 ц/га), то це наочно свідчить про високий потенціал сортів гречки української селекції в ідеальних умовах (фізико-географічні, кліматичні, ґрунтові, агротехнічні, організаційно-економічні) і мають великий резерв для своєї реалізації.

Значна перевага по урожайності детермінантних сортів (Сумчанка, Крупинка, Іванна, Ювілейна 100, Ярославна, Селяночка) над сортами індетермінантного (звичайного) морфотипу в рівних ґрунтово-кліматичних умовах зводиться до наявності властивостей, характерних тільки детермінантному морфотипу. Перш за все, це високий відсоток реалізації квіток в плоді, висока дружність дозрівання, стійкість до осипання і вилягання. Високий відсоток реалізації квіток в плодах зумовлює вузьке співвідношення зерна до загальної біомаси, яка знаходиться в межах 1:2,5, тоді як у сортів індетермінантного (звичайного) морфотипу це співвідношення становить 1:3-4,5. Стійкість до вилягання у детермінантних сортів забезпечується тим, що в гіпокотилі провідні пучки мають дрібнопористу структуру і розміщені дуже тісно між собою, утворюючи суцільне кільце [6].

Вперше в історії нашої установи створений і районований сорт гречки індетермінантного (звичайного) морфотипу Слобожанка, порівняльні дані якого в порівняльній оцінці з детермінантними сортами наведено в таблиці 1.

**Характеристика районуваних сортів гречки селекції
Інституту сільського господарства Північного Сходу**

№ п/п.	Сорт, рік районування	Метод створення	Вегетаційний період, дб	Висота рослин, см	Маса 1000 зерен, г	Плівчатість, %	Вирівняність, %	Вихід крупи, %	Вміст білку, %	Господарські особливості і біологічні якості
1.	Сумчанка, 1985	Повторний негативний і масовий добір на детермінантність, крупнозерність і продуктивність з гібридної комбінації від схрещування сортів Шитиловська 5, Богатир і Краснострілецька з детермінантною сім'єю 75-76	67-75	65-85	28-31	20,0	87-95	74-78	15,2	Ранньостиглий. Детермінантний. Висока стійкість до вилягання і осипання. Еталон екологічної пластичності. Цінний за якістю зерна.
2.	Крупинка, 1990	Індивідуальний добір на продуктивність, дружність дозрівання, детермінантність із гібридної комбінації шляхом схрещування зразків ВІРа, К-1208, К-1401, К-465 з детермінантною формою	80-82	80-98	29-30	19,0	85-96	73-79	15,4	Середньостиглий. Детермінантний. Посухостійкий. Найбільш цінний за якістю зерна.
3.	Іванна, 1997	Масовий добір на зменшення гілкування, на детермінантність із сортів Сумчанка, Крупинка, Тріумф	80-85	85-100	29-30	19,0	85-92	72-76	15,3	Середньостиглий. Детермінантний. Високонектаропродуктивний. Цінний за якістю зерна.
4.	Слобожанка, 2003	Індивідуально-сімейний добір із селекційного матеріалу диплоїдної гречки на продуктивність (озерненість, маса 1000 зерен) із сортів Астра, Колективна	85-90	120 – 130	27-28	20,2	85-88	74-77	16,0	Середньостиглий. Індетермінантний. Стійкість до осипання – середня, посухостійкість підвищена.
5.	Ювілейна 100, 2008	Об'єднання індивідуальних добір на детермінантність, крупнозерність і високу продуктивність з гібридної популяції від схрещування сортів Сумчанка, Крупинка і зразками ВІРа.	85-90	90-100	30-31	20,0	85-90	75-80	15,6	Середньостиглий. Детермінантний. Стійкість до осипання вище середньої, посухостійкість підвищена. Ураження хворобами і пошкодження шкідниками незначна.
6.	Ярославна, 2009	Індивідуально-сімейний добір на продуктивність, озерненість, дружність дозрівання з детермінантною гібридною популяцією, одержаною із сортів Іванна і Тріумф, а також колекції ВІРа К-4181, К-4312.	70-75	80-90	29-30	20,1	85-90	75-80	15,8	Ранньостиглий. Детермінантний. Стійкість до осипання вище середньої, посухостійкість підвищена.
7.	Селяночка, 2014	Об'єднання індивідуальних доборів на детермінантність, крупнозерність і високу продуктивність з гібридною популяцією від схрещування сортів гречки Сумчанка, Іванна із зразками з детермінантною формою колекції ВІРа К-3764, К-3785	85-90	90-100	28-29	21,0	85-90	80-85	15,4	Середньостиглий. Детермінантний. Смакові якості каші високі. Стійкий до вилягання і осипання – 9 балів. Посухостійкість підвищена.

За роки випробування на сортодільницях Сумської області сорт Слобожанка забезпечив середній урожай 23-25 ц/га, що на 2,0-3,0 ц/га вище національного стандарту - сорту Українка. На сортодільницях Чернігівської області середня урожайність сорту становила 25-28 ц/га. Як свідчать дані сортодільниць за роки випробування потенціал сорту значно вищий. Так, на Ужгородській сортоді-

льниці урожай становив 30,0 ц/га. У виробництві сорти забезпечують рівень врожайності на 2,0-4,0 ц/га вище за стандартні сорти в зоні поширення.

Незважаючи на позитивні результати селекційної роботи, потенціал урожайності сортів гречки використовується в середньому на 25-30 %. Це зумовлено в основному технологічною незабезпеченістю виробництва, що не дає змогу одержати

урожай відповідно до рекомендованих технологій. Як показав аналіз умов вирощування сортів гречки, використання генетичного потенціалу сорту можливе завдяки комплексу ідеальних агротехнічних умов, оптимальних кліматичних факторів в критичні періоди вегетації та господарсько-цінних характеристик, властивих даному генотипу [7, 8].

Максимальну продуктивність детермінантні сорти забезпечують тільки в умовах високої культури землеробства. Якщо ці умови відсутні, то спрацьовує головний їх недолік – низька конкурентоспроможність рослин в агроценозі. Ця обставина враховується нами при створенні нового вихідного селекційного матеріалу. Вузкий поліморфізм в детермінантних популяціях не дозволяє успішно вести пошук і відбір біотипів більш конкурентоспроможних за відношенням до бур'янів. Вірогідність успішної селекції в цьому напрямку зростає при роботі з гібридним матеріалом індетермінантного (звичайного) морфотипу як диплоїдного, так і тетраплоїдного рівня.

Висновки та перспектива подальших досліджень. За ведення селекційної роботи з детермінантним матеріалом є ряд проблем. Важко поєднати ефективність комплексних відборів на продуктивність з високими технологічними якостями зерна. Створений високоврожайний детермінантний сорт Триумф в результаті державного випробування був відхилений не з причини низької врожайності, а в зв'язку з технологічними не-

доліками, оскільки відсоток проділу при переробці в крупу був занадто високий (5-7%). Селекція в напрямку збільшення довжини суцвіть (китиць) призводить до зменшення відсотку реалізації квіток в плодах і їх маси. Селекція щодо збільшення довжини вегетаційного періоду не вирішує проблему підвищення продуктивності і призводить до зростання ремонтантності, що викликає асинхронність в проходженні рослинами відповідних етапів органогенезу, знижує стійкість до вилягання і осипання. Подальша селекційна робота з гречкою буде спрямована на поліпшення адаптаційних та технологічних якісних ознак вихідного матеріалу.

Ця проблема може бути вирішена, в першу чергу, шляхом створення та впровадження нових високопродуктивних, з високим потенціалом адаптивності, сортів та технологій, здатних реалізувати їх генетичний потенціал при досконалій системі насінництва.

В останній період селекційна робота ведеться з урахуванням тих негативних явищ, які властиві нинішньому стану і умовам сільськогосподарського виробництва (обмеженість у виборі факторів інтенсифікації, зниження культури землеробства). Нове покоління сортів гречки, що створюється, буде виконувати роль вагомого фактора підвищення інтенсивності і ефективності виробництва цієї надзвичайно цінної культури.

Список використаної літератури:

1. Фесенко Н. В. Генетический фактор, обуславливающий детерминантный тип растения у гречихи / Н. В. Фесенко. – М. : Генетика. – 1968. – №4. – С. 163-166.
2. Фесенко Н. В. Наследование признаков, влияющих на длину вегетационного периода в первом поколении межсортных гибридов гречихи / Н. В. Фесенко, З. В. Драгунова // Научные труды НИИ зернобобовых и крупяных культур. – 1971. – №3. – С. 118-127.
3. Фесенко Н. В. О наследовании и наследуемости признаков в первом поколении межсортных гибридов / Н. В. Фесенко, В. Н. Антонов // Бюл. НТИВНИИЗБК. – Вып. VII. – 1974. – С. 19-21.
4. Фесенко Н. В. Наследование ветвистости и длины междоузлий у межсортных гибридов гречихи // Н. В. Фесенко, Г. Е. Наумова // Бюл. НТИ ВНИИЗБК. – Вып. XI. – 1975. – С. 48-54.
5. Мартыненко Г. Е. Листообеспеченность и озерненность цветков у детерминантной формы гречихи / Г. Е. Мартыненко // Селекция, семеноводство и технология возделывания гречихи. – Орел, 1982. – С. 70-74.
6. Шахов Н. Ф. Анатомия стебля гречихи в связи с устойчивостью к полеганию / Н. Ф. Шахов, А. Н. Зеленова // Повышение урожайности и качества крупяных культур методами селекции и технологии возделывания (гречиха). – Орел, 1985. – С. 63-71.
7. Ключ В. М. Потенціал продуктивності детермінантного генотипу гречки і умови його реалізації / В. М. Ключ // Збірник наукових праць. – Вип. 12. – 2003. – С. 29-37.
8. Ключ В. М. Результати, перспективи і проблеми селекції гречки на детермінантність / В. М. Ключ, І. М. Страхоліс // Селекція і насінництво : міжвідомчий тематичний науковий збірник. – Вип. 85. – 2001. – С. 29-37.

ПУТЬ СТАНОВЛЕНИЯ СЕЛЕКЦИИ ГРЕЧИХИ В ИНСТИТУТЕ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА СЕВЕРНОГО ВОСТОКА

В.М. Кабанец, И.Н. Страхоліс

Схема селекції детермінантних сортів гречихи, побудована з урахуванням моногенного успадкування детермінантності і закономірностей успадкування інших морфологічних і господарських ознак, була успішно реалізована в умовах Інституту сільськогосподарського господарства Северо-Востока при створенні детермінантних сортів гречихи Сумчанка, Крупинка, Иванна, Ювильна-100,

Ярославна, Селяночка и индетерминантного (обычного) сорта Слобожанка. Эти сорта имеют ценные хозяйственные признаки (скороспелость, дружность созревания, узкое соотношение зерна к соломе, устойчивость к полеганию и осыпанию, высокие технологические качества зерна, высокий потенциал урожайности и ее стабильности в конкретных природно-климатических условиях). Создание детерминантных сортов гречихи является новым и перспективным направлением в селекции этой культуры.

Ключевые слова: гречиха, селекция, сорт, детерминантность, индетерминантность.

FORMATION WAY OF BUCKWHEAT BREEDING IN THE INSTITUTE OF AGRICULTURE OF NOTHERN EAST

V.M. Kabanets, I. M. Strakholis

Selection scheme of determinant varieties of buckwheat, created with the consideration of monogenic inheritance of determinacy and regularity of inheritance of other morphologic and economic characters, was successfully implemented in the Institute of Agriculture of Nothern East while breeding the determinant buckwheat varieties - Sumchanka, Krupynka, Ivanna, Yuvileyna-100, Yaroslavna, Selyanochka and indeterminant (ordinary) variety Slobozhanka. These varieties are characterized by valuable economic characters (early maturaty, simultaneous ripening, low amount of straw comparing to the number of grains, resistance to lodging and falling, high quality of grain, high potential of crop capacity and its stability in specific natural conditions). Breeding of determinant varieties of buckwheat is a new and perspective direction in selection of this crop.

Key words: buckwheat, breeding, variety, determinant, indeterminant.

Надійшла до редакції: 15.04.2015 р.

Рецензент: Подгаєцький А.А.

УДК 631.53.02

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИВЧЕННЯ РІЗНИХ ЗА ГЕОГРАФІЧНИМ ПОХОДЖЕННЯМ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В УМОВАХ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

О. О. Дубовик, к.с.-г.н., Інститут сільського господарства Північного Сходу НААНУ

В. І. Дубовик, к.с.-г.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

За результатами досліджень встановлено, що в умовах північно-східного Лісостепу України найвищу врожайність впродовж 2013-2014 років серед сортів різних селекційних установ було отримано у сортів Миронівського інституту пшениці ім. В. М. Ремесла – 9,18 т/га. Врожайність більше 9,0 т/га отримано у сортів Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва: Розкішна, Досконала, Запашна, Статна, Альянс та Дбайлива. Сорти інших установ формували дещо меншу врожайність. Отже, сорти Миронівського інституту пшениці ім. В. М. Ремесла та Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва є більш продуктивними в умовах даної ґрунтово-кліматичної зони.

Ключові слова: пшениця озима, сорти, врожайність, адаптивність, селекційні установи.

Постановка проблеми. В сучасних соціально-економічних умовах одним із найважливіших завдань агропромислового комплексу України є збільшення і стабілізація виробництва зерна. Наша держава прагне перетворитися на експортера зерна світового рівня. Проектом Державної цільової програми «Зерно України 2009-2015» обґрунтовано збільшення виробництва зерна в нашій країні до 80,2 млн т, у тому числі пшениці озимої – до 35,6 млн т [1]. В Україні вирішення проблеми продовольчого зерна пов'язано зі збільшенням зерновиробництва саме пшениці озимої, яка в Україні займає близько 7 млн га, або 40 % посівних площ зернових культур і формує від 45 до 50 % валових зборів зерна.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Сорт – фактор пом'якшення впливу екстремальних умов погоди. Вимоги до сорту, як одного із факторів стабільного підвищення врожайності та валового збору зростають. При цьому сорт, як

біологічну систему неможна замінити нічим, він унікальний. Тому у підвищенні врожайності зерна пшениці озимої важлива роль належить підбору адаптивних до конкретних умов вирощування сортів з відповідним генотипом [2, 3].

Встановлено, що вирощування високопродуктивних сортів пшениці озимої з урахуванням їх адаптивних властивостей за умов відповідного рівня культури зонального землеробства дає змогу підвищити врожайність зерна на 11-50 %. До речі, у країнах західної Європи за останні 25-30 років за рахунок впровадження нових сортів рівень урожайності пшениці озимої підвищився на 60%.

Станом на 2014 рік до «Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні» внесено 255 сортів пшениці озимої. За такого різноманіття сільгоспвиробникам важко визначитися із сортом, тому дуже важливо звертати увагу на сорти, які найбільш адаптовані до природно-